

Калимаҳои калидӣ: нарх, нархгузорӣ, пул, арзиш, меҳнати абстрактӣ, мол, талабот, муомилот, даромади корхона, маҳсулоти хоҷагии қишлоқ, андоз.

Мушкилоти дарки илмии нарх ва раванди нархгузорӣ аз қадимулайём барои инсоният маълум буд. Аммо то ба имрӯз назарияи илмии он ба пуррагӣ равшан нагаштааст. То ба ин вақт дар ин бобат фикрҳои гуногун ва зиёд мавҷуд буданд ва ҳастанд. Аз он ҷумла, К.Маркс дар вақташ навишта буд: «Нархе, ки худ аз худ ҳосил мешавад, ифодаи пулии арзиш аст» [8,с.128]. В.И.Ленин дар таҳқиқоти худ бо номи «Аз нав нобудсозии сотсиализм» кӯшиши П.Струверо дар бораи он ки арзишро ҳамчун қизи фарққунанда аз нарх пешниҳод намудааст, зери тозиёнаи танқид гирифтааст. Дар таҳқиқоташ В.И.Ленин хулосаеро пешниҳод кард, ки тибқи он «Нарх ин ифодаи қонуни арзиш мебошад. Арзиш ин қонуни нарх аст, яъне, ифодаи хулосакардаи зуҳуроти нарх» [6,с.46]. Аз ин рӯ, дуруст аст, ки кӯшиши баъзе иқтисодшиносон оид ба ин масъала, ки нарх метавонад новобаста аз арзиш барҷой бошад, ғайриилмӣ ва ғайриҳақиқат. Чунин пешниҳодро бори аввал, ҷӣ тавре ки гуфтем, П.С.Струве баён карда, ба танқиди саҳти В.И.Ленин гирифторм гашта буд. Ҳамин тавр, кӯшиши П.Струверо оид ба нишон додани мустақилияти нарх аз арзиш В.И.Ленин таҳқири илм номидааст [6,с.46].

Бо вучуди ин, таҳияи илмии мушкилоти нархгузори нақшавӣ дар солҳои 20 ва 30-и қарни гузашта аз таҷрибаи ҷаҳонӣ қафо монд. Ин аз бисёр ҷиҳат аз он вобаста буд, ки он вақт дар илми иқтисодиёт ақидаи шахшудае ҷорӣ буд, ки тибқи он амали қонуни арзиш дар ҷомеаи сотсиалистӣ рад карда мешуд. Аз ин рӯ, дар китобҳои дарсии иқтисоди сиёсии мо зикр карда мешуд, ки нархҳои мо ифодаи қонуни арзиш нестанд, балки аслиҳаи роҳбарии нақшавӣ ва бошуурона мебошанд [5,с.136]. Ҳамчунин дар таҳқиқоти коллективии Институти иқтисоди АИ ИҶШС, ки соли 1940 ба таъб расидааст, қайд шудааст, ки «шакли пулии маҳсулоти шӯравӣ арзишро ифода намекунад» [10,с.530].

Афкори ба ин монанд муддати зиёд дар адабиёти иқтисодӣ ҳукмрон буд. Соли 1958 дар машварати Донишгоҳи давлатии Москва оид ба мушкилоти истеҳсолоти молӣ ва қонуни арзиш дар шароити сотсиализм Н.Хессин исбот кардани шуда буд, ки «шакли нарх метавонад ифодаи арзиш набошад» [4,с.55].

Барои боварибахшии хулосаи худ донишманди мазкур ақидаи Марксро ёдовар шуд. К.Маркс қайд кардааст, ки дар капитализм «Чизҳое, ки аз пеши худ маҳсулот ба ҳисоб намераванд, чун вичдон, шарофат ва монанди инҳо, метавонанд барои дорандаи худ предмети фурӯш гарданд. Дар натиҷа туфайли нархи худ шакли молиро ба худ мегиранд. Аз ин мебарояд, ки ашё метавонад арзиш надошта бошад, аммо шаклан нарх дошта бошад». Бо ҳамин Н.Хессин дар ҳамин ҷо танаффус кард ва хеле сари вақт. Ҳол он ки К.Маркс андешарониҳои худро идома дода, гуфтааст, ки «ифодаи нарх дар ин ҷо ҳамчун андозаҳои маълуми математика ҳаёли ва сохта аст» [8,с.52, 112].

Тағйироти муайян дар эътирофи илмии нарх дар шароити сотсиализм баъди машварати ноябрӣ (соли 1951) оид ба масоили иқтисодӣ шурӯъ шуд. Аммо қарори назариявии масъалаи мазкур мунтазам набуд. Дар адабиёти иқтисодӣ он вақт нуқтаи назаре паҳн гашта буд, ки тибқи он нархҳои ашёи истеъмолӣ халқ (маҳсулот) ифодаи пулии арзиши онҳо мебошанд, аммо нархи воситаи истеҳсолот (ки мол нестанд) ҳамчун шабаҳ, пӯстлохи берунии арзиш, ки аз мазмун орист, боқӣ мемонад.

Дар ин бобат А.Сазанов навиштааст: «Дар ҷилди берунии мол ҷавҳар (субстансия)-и арзиш- меҳнати абстрактӣ мавҷуд нест. Аммо дар он шаклҳои арзиши, ки дар раванди истеҳсолоти сотсиалистӣ истифода мешаванд, ҳифз мегардад. Яке аз чунин шаклҳои арзишӣ нархи воситаи истеҳсолот ба ҳисоб меравад» [11, с.35]. Муаллифи мазкур таъкид мекунад, ки «ҳангоми фурӯши маҳсулоти ғайримолӣ (воситаи истеҳсолот) нархгузорӣ на тибқи арзиш, балки дар асосҳои тамоман дигар ба вучуд меояд. Дар ин маврид давлат на ҷавҳар (субстансия)-и арзиш, балки танҳо шакли пулии онро барои ифодаи хароҷоти ҷамъиятии истеҳсолот ба кор мебарад. Аз ин бармеояд, ки дар ин ҷо нархи воситаи истеҳсолот ифодаи пулии арзиши он намебошад...» [11,с.40].

Мураккабии мушкилоти мазкур аз он иборат аст, ки ҳоло дар амал на нарх, балки арзиш дар ҷойи аввал истодааст. Дар як вақт тағйирёбии нарх ба аслиҳаи асосии истисмори одамон табдил ёфтааст, аз ин рӯ, ифодаи худӣ мазмуни нарх, яъне, шарҳи назариявии он барои идеологҳои алоҳидаи ҷамъият хеле зарур мебошад.

Маълум аст, ки илм ҳамеша нисбатан таҳминӣ ва фарзиявӣ аст. Баробари ин, имконияти ба таври сарфакорона, аз ҷиҳати назариявӣ шарҳ додани нарх ҳамеша мавҷуд аст. Барои ин доимо истифодаи «иқтидори афкор» ё технологияи афкор зарур мебошад.

Муҳаққиқ А.Г.Вайтов менависад: «Нарх хосияти табиӣ мол нест, балки хосияти ҷамъиятӣ, иҷтимоӣ он аст. Он ифодаи муносибати одамон дар мавриди неъматҳо мебошад. Онро дар асоси усулҳои табиӣ, ҷисмонӣ ва монанди инҳо ошкор намудан имкон надорад».

Муаллифи мазкур дар идома қайд кардааст: «Нарх ҳамчун натиҷаи нархгузорӣ муносибати байни одамонро дар шакли манфиатҳои худӣ дар мавриди нарх ифода менамояд, дар натиҷа бамолтабдилёбӣ, объективикунонӣ ба амал меояд, яъне, муносибати байни одамон ба нарх, хосияти мол табдил меёбад.

Таҳлили муфассали ин фаъолият намоиши зухуроти зеринро пешбинӣ мекунад: талаботи одамон-манфиатҳои онҳо- муносибати одамон- роҳҳои бадастории моликият- муносибатҳои нархӣ- тақдиркунонӣ ҳамчун шакли бозории бадастории- нарх- даромад» [3, с.476].

«Нархгузори ин раванди таъини нарх ба маҳсулоти аниқ – истифодаи бозорӣ дар шароите, ки савдо ва нархҳо ба вучуд омаданд, мебошад. Нархҳо ин манфиатҳои тақдиркунонӣ, объектиқунондашудаи одамон дар таносуби ивази неъматҳо мебошанд... Нарх- ин чизи беҳамтои объективи бозор аст. Он дар навбати худ омили таъсиррасонӣ ба дархостҳои субъективӣ ва истеҳсолкунандагони бевосита ва ҳаммаи субъектҳои дигар ба маҳсулоти дахлдор мебошад» [3, с.477].

Ҷойи дигар А.Г.Вайтов чунин навишта: «Нархҳо ин даъво (дархост)-и одамон ба гирифтани ҳиссаи даромади худ тавассути ворид кардани он ба нархҳо: талабот- манфиатҳои-нархҳо- даромад- боигарӣ (сармоя) мебошад. Аммо бояд гуфт, ки иҷрои талаби онҳо аз ҳолати объективи бозор вобаста аст. Аз ин рӯ, нархҳо ин манфиатҳои тақдиркунондаи объектиқунондашудаи одамон ба таносуби ивазшавандаи молҳо, ки омилҳои асосии конъюнктууро ифода мекунад, мебошанд» [3, с.478].

Гуруҳи дигари иқтисодшиносон дар ин бора дар ақидае ҳастанд, ки: «Нарх миқдори пулери инъикос мекунад, ки ба он фурушанда розӣ аст молашро фурушад, харидор бошад, розӣ аст воҳиди муайяни молро харад, ҳамчунин мақулаи муҳимтарини иқтисодӣ ба ҳисоб меравад. Дар мафҳуми мазкур ҳарф дар бораи ду намуди нарх меравад. Нархи фурушанда (нархи пешниҳодшудаи мол)- ин миқдори пулери мефаҳмонад, ки фурушанда мехоҳад ба ивази фуруши мол ба даст орад. Нархи харидор (нархи талаботи мол)- ин миқдори пулест, ки харидор мехоҳад ва имкон дорад барои мол пардохт намояд. Нархи бозорӣ (нархи фуруши мол, нархи муомилот)- ин нархи мувофиқаткунандаи фурушанда ва харидор аст, яъне, нархе, ки тибқи он мол воқеан фурухта мешавад» [12, с.337].

Муаллифи мазкур А.Г.Вайтов дар идома зикр мекунад: «Нарх ин ҷузъи муҳимтарини механизми бозор, ки бо пул ифода ёфтааст, мебошад. Бо ёрии он ҳаҷми захирае инъикос меёбад, ки аз он молфиристонанда ва истеъмолгар истифода мебаранд, то ин ки як захираеро фурухта, захираи дигарро ба даст оранд, бо ҳамин ғоидаоварии онро афзун менамоянд. Ҳамин тавр, нарх ин миқдори захираест, ки инсон бояд диҳад, то маҳсулот ё хизматрасонии даркориро соҳиб шавад» [12, с.97].

«Таҳти мафҳуми «нарх» маҷмӯи лаҳзаҳои гуногунранги иқтисодӣ фаҳмида мешавад, ки ба мақулаи ягонаи синтетикӣ муттаҳид гардонда шудааст. Аз рӯи мазмуни худ нарх ифодаи пулии арзиш ба ҳисоб меравад. Арзиш бошад, ҳамчун мақула (категория)-и ҳатмии хоҷагии молӣ (бозорӣ) арзёбӣ мешавад ва муносибатҳои ҷамъиятии молистеҳсолкунандагонро мефаҳмонад, ки ҳангоми ивази маҳсулот дар бозор ба вучуд меоянд. Ҳамин тавр, асоси нархро арзиши мол, ки аз рӯи хароҷоти ҷамъиятии зарурии меҳнат муайян карда мешавад, ташкил медиҳад» [12, с.94].

Муҳаққиқ Н.А.Попов бошад, менависад, ки: «Нарх ин ифодаи пулии арзиши мол аст» [9, с.228]. Ҳамин тавр, масъалаҳои: нарх ҳамчун категорияи иқтисодӣ, моҳияти иқтисодии нарх, механизми нархгузори, тартиби ташаккули нарх, вазифаи нарх, қоидаҳои нархгузори, низом ва стратегияи нархгузори ба маҳсулоти комплекси агросаноатӣ, тамоюли нархгузори ҳамчун яке аз омилҳои асосии муайянкунии даромад аз фуруши маҳсулот, ки он бевосита ба андозаи даромади корхона ва ҳолати молиявию иқтисодии он таъсир мерасонад, нарх ҳамчун иҷрокунандаи вазифаи баҳисобгирӣ, ҳавасмандкунанда ва тақсимкунанда, ҳамчун усулҳои танзими муомилоти байни фурушанда ва харидор, намудҳои асосии нарх дар шароити бозор, афзалиятҳои нарх ва даромадоварии хоҷагии кишоварзӣ, нархҳо ва талабот ҳангоми гузариш ба бозор, механизми бозории нархгузори, омилҳои тағйирёбии нарх ва захираҳо, масъалаҳои танзими нархӣ дар соҳаи КАС, тағйирдиҳии технология, андозҳо ва субсидияҳо, тағйирдиҳии нарх ба маҳсулоти дигар, танзими давлатии нарх, нархгузори ба омилҳои истеҳсолот, нақши нарх дар механизми бозории комплекси агросаноатӣ, сиёсати нархӣ ва рушди иқтисодӣ, чандирии нархии талабот ва даромади бадастовардаи умумӣ ва монанди инҳо дар корҳои илмӣ донишмандони зиёд мавриди баррасӣ қарор дода шудаанд [9, с.228-239; 313, с.124-143].

Дар ҳақиқат, нарх ҳамчун ифодаи пулии арзиш дар байни фишангҳои иқтисодии механизм як қатор вазифаҳои муҳимтаринро иҷро мекунад, ки асоситарини онҳо баҳисобгирӣ (ҳисобкунанда), ҳавасмандкунанда ва тақсимкунанда мебошанд. Ҳар яке аз вазифаҳои зикршуда дар иқтисодиёти ҳар як соҳаи хоҷагии халқ нақши муайянкунанда мебозад. Ҳатто дар даврони низоми фармонфармоию маъмури нарх фишанги асосии механизми иқтисодии комплекси агросаноатӣ ба ҳисоб мерафт, минтақаҳосе, ки ҳарсе ин вазифаро нисбатан босамар истифода бурда метавонистанд, бартариҳои зиёдро ба даст меоварданд.

Намудҳои асосии нархҳо ба маҳсулоти кишоварзӣ ва маҳсулоти КАС дар умум дар шароити бозор инҳоянд: нархҳои озод, нархҳои танзимшаванда, нархҳои яклухти корхонаҳо, нархҳои яклухти соҳа, нархҳои чакана, харидорӣ ва муқоисашаванда [9, с.229-230].

Дар шароити бозорӣ усулҳои зерини нархгузори истифода мешаванд:

1. Нархҳои таъиншуда аз рӯи сатҳи хароҷоти миёна ба иловаи даромад;
2. Нархҳои таъиншуда аз рӯи сатҳи ғоидаоварии нақшавии маҳсулот (таъмини безарарбинӣ ва бадастории даромади мақсаднок);
3. Нархҳои таъиншуда вобаста аз арзиши воқеии маҳсулот;
4. Нархҳои таъиншуда дар асоси сатҳи нархҳои миёна.

Норасоии ду усули аввал аз он иборат аст, ки онҳо амали механизмҳои бозорӣ- таносуби талабот ва пешниҳодро ба ҳисоб намегиранд.

Ҳангоми муайянкунии нарх дар асоси арзиши воқеии маҳсулот на хароҷоти воқеии истеҳсолот ва муомилот, балки ақсуламали харидорони эҳтимоли ба тағйирёбии нархҳо (чандирии талабот) арзёбӣ карда мешавад. Бояд гуфт, ки қисмати калони маҳсулоти кишоварзӣ чандирии пастро соҳибанд, ки ин ба зарурати танзими давлатии сатҳи нарх оварда мерасонад.

Вазифаи муҳимтарин ин танзими давлатии нархи нуриҳои минералӣ, маводи сӯхту молидани, ҳамчунин техникаи ирсолшаванда ба деҳот мебошад. Таҳлил нишон медиҳад, ки нархҳои дохилӣ ба ин захираҳо дар солҳои ислоҳот назар ба захираҳои дигари ба деҳот ирсолшаванда ба дараҷаи хеле зиёд афзудааст. Зарур аст, ки ба маводи сӯхту молидани, нуриҳои минералӣ нархҳои маҳдудшаванда ҷорӣ карда шаванд, ки хароҷоти воқеии ба истеҳсол ва фурӯши он сарфшударо инъикос намоянд.

Ба андешаи мо аз рӯи нуриҳои маъдани ва маводи сӯхту молидани зарур аст, ки дотатсия барои бадастовариҳои онҳо аз тарафи молистеҳсолкунандагони хоҷагиҳои кишоварзӣ ақаллан ба андозаи 35-40%-и нарх зиёд карда шаванд.

Албатта, ҳамасола оид ба расондани ёрӣ ба деҳот дар давраи гузарондани қорҳои баҳорию саҳроӣ ва тирамоҳию ҳосилғундорӣ қарорҳо қабул мегарданд. Кори қабули қонуни базавӣ оид ба хоҷагии деҳотро тезондан лозим меояд. Дар он механизмҳои дастгирии молиявии деҳот, қоидаҳои тақсими воситаҳои бучетӣ, тартиби андозбандӣ, чораҳои ҷимояи молистеҳсолкунандагони ватании хоҷагии қишлоқ аз маҳсулоти аз ҳад зиёди содиротӣ, низоми танзими нархҳо ва ғайра бояд нишон дода шаванд. Қонуни мазкур барои афзоиши устувории фаъолияти КАС, рақобатпазирии маҳсулоти ватании хоҷагии кишоварзӣ дар бозорҳои миллӣ ва байналмилалӣ, даромаднокии молистеҳсолкунандагони хоҷагии кишоварзӣ, сатҳи бехатарии хӯрокии мамлакат бояд шароит муҳайё кунад.

Бояд гуфт, ки қабули чунин қонун ба иқтисоди бозорӣ зиддият надорад. Баръакс, барои рушди он шароит муҳайё мекунад. Дар ин бобат таҷрибаи ИМА гувоҳ аст. Дар он ҷо зиёда аз 70 сол инҷониб фермерҳо дар шароити танзими давлатӣ фаъолият доранд. Қонуни аввалини хоҷагии кишоварзӣ, ки ба танзими давлатӣ асос гузошт ва фермерҳои амеркоиро амалан аз бӯҳрони амиқи давраи таназзули бузург раҳонид, ба соли 1933 рост меояд. Дар давлатҳои муштаракулманофеъи пасошӯравӣ низ як қатор қонунҳо оид ба хоҷагии деҳот ба тасвиб расидаанд. Масалан дар Ҷумҳурии алоҳида (аз он ҷумла дар Россия) муҳлати амали баъзеи онҳо муайян карда шудааст [2, с.85].

Механизми соҳиб шудан ба даромад тавассути нархҳо ба ҳамагон равшан аст. Чунончӣ ин кор дар Россия ҳанӯз дар семоҳаи аввали соли 1993 шуруъ шуд. Дар ҳамин соли 1993 нархҳо барои маҳсулоти фурӯхташавандаи хоҷагии кишоварзӣ ба андозаи 8,5 маротиба афзуд, аммо мушоҳида кунед, ки нархҳои маҳсулоти саноатӣ ва хизматрасониҳои харидорикунандаи деҳот якбора 16,2 баробар зиёд шуд. Яъне, нархҳои маҳсулоти саноат, ки аз он хоҷагии кишоварзӣ бояд истифода баранд, 1,8 маротиба зудтар афзуд. Чунин «қайчии нархҳо», яъне, ситондани даромади хоҷагии кишоварзӣ то соли 2000 идома ёфт. Дар солҳои баъдина андаке тағйироти мусбат ба миён омад. Аз рӯи ҳисобҳои мо, таносуби нархҳо дар байни маҳсулоти хоҷагии кишоварзӣ ва маҳсулоти саноат, ки бояд деҳот ба даст орад, дар солҳои 1999-2002 нисбат ба давраи солҳои 1996-1997 мусоидтар буд. Аммо ногуфта намонад, ки фарқият (диспаритет)-и нархҳо ҳоло ҳамчун омили вайронкунандаи иқтисоди хоҷагии кишоварзӣ боқӣ мондааст. Айнан чунин ҳолат дар Ҷумҳурии Тоҷикистон низ ба амал омадааст. Аз баландии нархи маҳсулоти саноат, маводи сӯхту молидани деҳқон қоматашро рост карда наметавонад. Аммо миёнравон корд болои равшан доранд.

Ғайр аз ин, тамоюли манфӣ дар маҷмӯи агросаноатӣ ба монополизми нархҳо ба захираҳои энергия, техникаи сайёри энергияистифодабаранда, захираҳои табиӣ, ки торафт ба сатҳи ҷаҳонӣ наздик шудан доранд, алоқаманд мебошад. Ин ба босуръат афзудани хароҷоти истеҳсолот на танҳо дар хоҷагии кишоварзӣ, балки дар саноат, ки захираҳои моддию техникаро ба КАС мефиристад, оварда расонд. Сатҳи нархҳои молистеҳсолкунандагон ба маҳсулоти кишоварзӣ фурӯхташаванда ҳоло барои пӯшондани хароҷоти дар раванди истеҳсоли захираҳо масрафшуда басанда нест.

Дар чунин шароит таъмини дастгирии самараноки давлатии молистеҳсолкунандагони кишоварзӣ аз чорабиниҳои асосӣ ва афзалиятноки лоиҳаҳои миллӣ бояд доништа шаванд [1, с.25].

Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон (қисмати СМР КАС Ҷумҳурии Тоҷикистон) дар давраи солҳои 2006-2015 ва барои соли то соли 2030 (Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон) ба тезондани рушди бозори аграрӣ ва бозори воситаҳои саноатии истеҳсолот, ташкили шароити мусоид барои баровардани маҳсулоти хоҷагии кишоварзӣ ва маҳсулоте, ки саноат аз ашёи хоҷагии кишоварзӣ истеҳсол мекунад, равона шуда буд.

Дар доираи чунин ҳуҷҷатҳои меъёрӣ дар назар дошта шудааст, ки ба низоми нархҳо, пеш аз ҳама бояд нархҳои танзимшавандаи ниҳии энергияҳосилкунандаҳо ва намудҳои нисбатан муҳими маҳсулоти саноатӣ, ки ба соҳаҳои гуногуни КАС равона мешаванд, бо якҷоягии имтиёзҳои андозӣ барои корхонаҳои мошинсозии хоҷагии кишоварзӣ ва соҳаҳои дигари захирасарфакунанда, ки маҳсулоташонро ба хоҷагии кишоварзӣ бо ин нархҳои муайяншуда мефурӯшанд, ворид карда шаванд. Баробари ин, истифодаи муҷозоти саҳти молиявӣ барои баланд бардоштани нархҳо пешбинӣ шудааст.

Исбот карда шудааст, ки дар раванди танзими давлатӣ механизми нархе, ки нархҳои озод (шартномавӣ)-ро барои маҳсулоти хоҷагии кишоварзӣ бо нархҳои танзимшаванда якҷоя мекунад, бояд

мавриди истифода қарор гиранд: инҳо нархҳои мақсаднок, кафолатнок, гаравӣ, мувофиқгардонида (пешниҳодшаванда), зинавӣ мебошанд.

Бояд гуфт, ки давлат дар тамоми давраҳои рушди худ ба такмили нархҳо таваҷҷуҳи хосса равона мекард, дар ин маврид шароити аниқӣ иқтисодӣ ва сиёсӣ ба назар гирифта мешавад.

Дар ин муддат низоми нархгузорӣ ба маҳсулоти хоҷагии кишоварзӣ аз рӯйи самтҳои гуногун такмил дода шуданд. Ба ин самтҳо дохил мешаванд: баланд бардоштани сатҳи нархҳо, амиқсозии фарқгузори минтақавии он, таъини таносуби асосноки байни онҳо ва маҳсулоти саноатие, ки ба деҳот ворид мешавад, барҳамдиҳии ҷӣ тавре ки номида мешавад- қайчикунонии нархҳо.

Вобаста ба гузариш ба бозор нархҳои кафолатнок дар дасти давлат бо яқҷоягии низоми такмилёфтаи тайёркунии давлатӣ бояд фишанги мазкур ва бовариноки механизми иқтисодии хоҷагидорӣ гардад.

АДАБИЁТ

1. Бабашкина А.М. Государственное регулирование национальной экономики- М.: Финанси и статистика, 2003.-С. 332-335, 332-346, 336-340,339
2. Бархунов Н. Паритет цен и доходность сельского хозяйства // АПК: экономика, управления,2003.- №5.-С.43,40-46
3. Вайтов А.Г. Экономика, общий курс- «Дашков и К», 2003.- С.397-381, 386,391, 386-387,379-393,453--454
4. Закон стоимости и его роль при социализме- М.: Госполитиздат,1959.-С.55
5. Ланидус И., Островитянов К. Политическая экономия 8-е изд.- М.: Соцэкзитиз, 1934, ч-1.-С.136
6. Ленин В.И. Полное собрание сочинений. Т.25.- С. 46; Т.23.-С. 6, 52,112
7. Лукашев Н.И. Регулирование цен на продукцию и услуги агропромышленного комплекса // АПК: экономика, управление, 2006.- №8.- С.25-26
8. Маркс К., Энгельс Ф. Соч. 2-е изд. Т. 16.-С.126
9. Папов Н. А. Г. Экономика отраслей АПК. Курс лекций - М.: ИКФ и «ЭКМРС», 2002.- С. 30-32, 30, 38,39-47, 99-140, 100, 115, 118, 141,162, 173
10. Развитие советской экономики- М.: Соцэкзитиз,1940.-С. 530
11. Сазанов А.О. действию закона стоимости при социализме-М.: Госполитиздат,1955.- С. 35,40
12. Экономика и организация рыночного хозяйства. Учебное пособие. Гл. Ценообразование в рыночной экономике. Экономическое содержание и функции цены. Под. Ред. Злобина Б. К.- М.: Экономика, 2004.- С.8, 8-30, 16-20,19-21,2, 93-94
13. Экономика предприятия: Учебник. под. ред. Карлика А.Е. Шохгольтер- М.Л. М.: Инфра и М., 2004.-С. 337

АННОТАЦИЯ

ЗНАЧЕНИЕ И АНАЛИЗ Понятие ЦЕН И ЦЕНООБРАЗОВАНИЯ В АГРОПРОМЫШЛЕННОМ КОМПЛЕКСЕ

В статье рассмотрены вопросы научный основ цен и ценообразования, анализ точки зрения учёных мира о понятии и экономики содержания цен и механизмы ценообразования, история развития ценообразования, особенности ценообразования при социализм и его научный основы, цена и его роль в системе рынок товаров, задачи цен, механизмы рыночного ценообразования, экономические методы ценообразования в условиях рынка. т д.

ANNOTATION

ESSENCE AND ANALYSIS OF PRICES AND PRICING IN AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX

In this article is giving about the scientific bases of prices and pricing, the analysis of the point of view of scientists of the world about concept and economic contents are considered, price and pricing mechanism, history of pricing development, pricing features under socialism and its scientific basis, price and its role in the system of goods market, price objectives, market pricing mechanism, price and economic pricing methods in market conditions, etc.

Keywords: prices, money pricing, value, abstract labor, commodity, demand, circulation, enterprise income, agricultural products, taxes, etc.